ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

Teie 04.03.2026

Meie 31.03.2026

Vastus selgitustaotlusele

Andmekaitse Inspektsioon (AKI) sai Teie pöördumise seoses vastutava töötleja rolliga isikuandmete töötlemisel, milles küsite AKI arvamust selle kohta, kas teatud juhtudel võivad välismaine äriühing ja filiaal üheskoos olla kaasvastutavad töötlejad ning kas teatud tingimustel filiaal saab olla iseseisev vastutav töötleja.

Isikuandmete kaitse üldmäruse (IKÜM) art 4 p 7 kohaselt on vastutav töötleja füüsiline või juriidiline isik, ametiasutus, asutus või muu organ, kes määrab kindlaks isikuandmete töötlemise eesmärgid ja vahendid. Kuigi määrus ei nõua, et vastutav töötleja peab olema juriidiline isik, peab vastutav töötleja olema faktiliselt ja õiguslikult suuteline täitma kõiki IKÜM-ist tulenevaid kohustusi, sh vastutama art 5 lg 2 kohase vastutuse põhimõtte täitmise eest.

Euroopa Kohus[1] rõhutas, et üksus, kellel puudub õigusvõime, saab olla vastutav töötleja üksnes juhul, kui liikmesriigi õigus annab talle selgesõnaliselt nii töötlemise eesmärkide ja vahendite määramise pädevuse kui ka vastutuse. See tähendab, et pelgalt faktiline otsustusõigus ei ole piisav, vaid vajalik on subjekti õigusvõime. Samas rõhutab kohus, et kui üksus on pelgalt kõrgema üksuse abiorgan, millel puudub nii iseseisev õigusvõime kui ka iseseisev vastutus, ei saa seda käsitada eraldiseisva vastutava töötlejana.

Ka Euroopa Andmekaitsenõukogu suunistes on märgitud, et osakonnad, üksikud asutused või muud elemendid, mis ei ole juriidiliselt iseseisvad, moodustavad tavaliselt ühe vastutava töötleja koos juriidilise isikuga, kuhu nad kuuluvad[2].

Küsimus, kas konkreetne üksus saab olla vastutav töötleja, sõltub lõppastmes ka siseriiklikust õigusest, eelkõige sellest, kas tegemist on iseseisva õigussubjektiga, kellel on õigused ja kohustused.

Eesti õiguse[3] kohaselt ei ole filiaal iseseisev juriidiline isik ning filiaali tegevusest tulenevate kohustuste eest vastutab välismaa äriühing. Sellest tulenevalt filiaal tegutseb äriühingu nimel, filiaalil puudub iseseisev õigusvõime kanda vastutust andmesubjektide ees ning õigussuhted (sh võimalikud nõuded ja vastutus) realiseeruvad äriühingu kaudu. Ehk filiaal Eesti õigussüsteemis on käsitatav äriühingu organisatsioonilise üksusena (sarnaselt osakonnale), kes võib küll praktiliselt osaleda töötlemise eesmärkide ja vahendite määratlemisel, kuid teeb seda äriühingu nimel.

[1] Euroopa Kohtu otsus kohtuasjas C-638/23

[2] Suunised 07/2020 vastutava töötleja ja volitatud töötleja mõistete kohta isikuandmete kaitse üldmääruses, p 17

[3] Äriseadustiku (ÄS) § 384

Kaasvastutavate töötlejate (IKÜM art 26) kontseptsioon eeldab, et osapooled määravad ühiselt kindlaks töötlemise eesmärgid ja vahendid ning jaotavad vastutuse omavahel siduva kokkuleppega. Praktikas eeldab see ka osapoolte võimet kanda vastutust ning osaleda õigussuhetes. Filiaali puhul tuleb arvestada, et tal puudub iseseisev õigusvõime, mistõttu ei saa ta üldjuhul olla eraldiseisev lepingupool ega vastutuse kandja väljaspool äriühingut.

Eeltoodust tulenevalt ei ole AKI hinnangul tavapäraselt põhjendatud käsitada filiaali iseseisva vastutava töötlejana ega kaasvastutava töötlejana koos äriühinguga. Erandlikud olukorrad võivad sõltuda konkreetsetest faktilistest asjaoludest (nt otsustusautonoomia tegelik ulatus, organisatsiooniline korraldus), kuid ka sellisel juhul realiseerub õiguslik vastutus andmesubjektide ees üldjuhul äriühingu kaudu.

Kokkuvõttes nõustub AKI pöördumises esitatud põhimõttelise seisukohaga, et Eesti õiguse kontekstis tuleb filiaali käsitada eelkõige äriühingu osana, mitte iseseisva vastutava töötlejana. Eestis registreeritud välismaise äriühingu filiaal ei saa kujuneda ei iseseisvaks vastutavaks töötlejaks ega kaasvastutavaks töötlejaks IKÜM tähenduses.

Loodame, et meie selgitustest on abi.

Lugupidamisega

Irina Meldjuk
jurist
peadirektori volitusel